

Fűrész Gábor – Erdős Gergely –
Maurer Szemere – Speidl Bianka –
Hortay Olivér

Közös pontok a magyar és az uniós közvéleményben

Bár a fősodró nemzetközi média és a politikai nyilvánosság azt a benyomást keltheti, hogy a migrációs válság 2015-ös kirobbanása óta zajló uniós vitákban Magyarország magányosan küzd a határok védelméért vagy a nemzeti és kulturális identitás integritásáért, a Századvég és a Kantar-csoport közös – 2016 óta minden évben elvégzett – kutatásaiból kiderül: lényegesen több a közös pont a magyar és az uniós közvélemény között, mint azt sokan gondolnák.

Az európai közvélemény 2015 óta aggodalommal figyeli a bevándorlás folyamatait, sőt, a multietnikus, illetve korábban gyarmattartó országok lakossága is erős határvédelmet és szigorú migrációs politikát várna el Brüsszeltől.

Az uniós állampolgárok ugyancsak fontosnak tartják a családok elismerését, támogatását, valamint Európa zsidó-keresztény kultúrájának, szokásainak, szimbólumainak megőrzését még az olyan liberális mintáalakokban is, mint Svédország.

A legutóbbi, a közös költségvetési források kapcsán kialakult vitában tagadhatatlanul felszínre kerültek az EU jövőjével, működtetésének módjával kapcsolatos konfliktusok. Világossá vált, hogy a brüsszeli adminisztratív elit törekvései, amelyek egy – Yoram Hazony kifejezése nyomán – „felvilágosult birodalom” jellegű, nemzetek feletti Európa megteremtésére irányulnak, nem találkoznak az itt élők preferenciáival és domináns Európa-képével. Utóbbit ugyanis a nemzetállamok közötti társulás és kooperáció víziója határozza meg a mai napig.

Az európai egyesült államok koncepciója még távolabb áll a megvalósulás lehetőségétől, hiszen szociológiai, kulturális fundamentumai is hiányoznak. A nemzetállami önazonosság az európaiak nagy többsége számára sokkal fontosabb, mint az uniós identitás. Vagyis az európai köz-

vélemény nem több, hanem kevesebb Brüsszelt szeretne. Kisebb, átláthatóbb és elszámoltathatóbb bürokráciát.

A többség világosan elhatárolná az európai identitást, szuverenitást és a nemzetek önazonosságát, illetve önrendelkezését. Ez azt is jelenti: abba, hogy a magyarok, németek, franciák hogyan szeretnék élni az életüket, miben hisznek, milyen értékeket tartanak fontosnak, Brüsszel nem szólhat bele, nem teheti a tagság, illetve a források elosztásának feltételévé. Ezekben a kérdésekben maguk az érintett országok és állampolgáraik jogosultak dönteni.

Európa nincs a széthullás, a dezintegráció szélén – ha a kérdést a közvélemény állapota felől közelítjük. A briteket ma kevesen követnék. A kontinens jövője leginkább azon múlik, hogy a nemzetek felett álló, adminisztratív elit képes lesz-e felismerni: a közös hajót nem lehet a közvélemény ellenében kormányozni. Ha ez nem történik meg, ő maga lesz az akadálya annak, hogy Európa kiteljesedjen.

Erős nemzetállamok, kevesebb Brüsszel

Az Európa Projekt adatfelvétel egyik legfontosabb tanulsága, hogy külön kell értékelní az EU létével, működésével, valamint az integráció kívánatos irányával, mértékével kapcsolatos lakossági attitűdöket. A polgárok

Ön inkább egyetért vagy inkább nem ért egyet az alábbi javaslattal? (%)

1. ábra

Az Európai Unióban csökkenteni kellene a brüsszeli bürokráciát, az arra költött pénzt és a bürokraták létszámát.

☒ Inkább egyetért ☐ Inkább nem ért egyet ☐ Nem tudja/Nem válaszol

EU27+Egyesült Királyság

V4

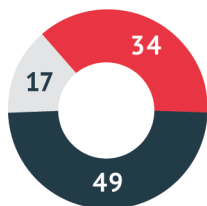
Forrás: Századvég, Európa Projekt, 2020

relatív többsége, 49 százaléka pozitívan vélekedik magáról az Európai Unióról mint az európai nemzetállamokat integráló közösségről, 31 százaléuk negatív véleményt fogalmazott meg. A válaszadók Európa-pártiságát mutatja az is, hogy több mint a kétharmaduk: 67 százaléuk a maradásra szavazna egy tagságról szóló népszavazáson.

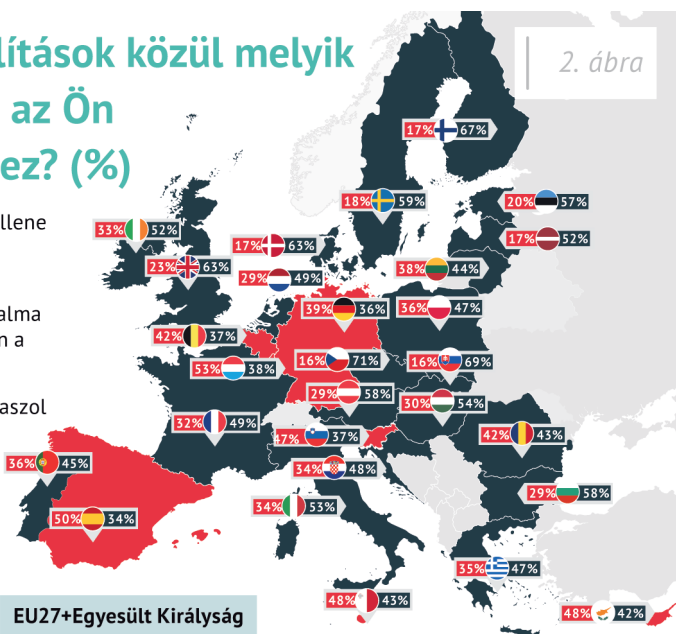
Ezzel szemben a brüsszeli bürokrácia teljesítményének megítélése gyökeresen eltérő képet mutat. A felmérés szerint az uniós és brit megkérdezettek 74 százaléka, illetve a V4-es polgárok 77 százaléka szerint csökkenteni kellene az adminisztratív akadályokat, az erre fordított pénzt, illetve a bürokraták létszámát. Érdekesség, hogy valamennyi tagállamban a többség támogatná az uniós bürokrácia leépítését, vagyis az európai közvélemény elvárásai nem találkoznak a brüsszeli adminisztratív hatalom növelését célzó politikai törekvésekkel. Egyebek mellett a túlburjánzó, nem kellően hatékony szervezetrendszerre vezethető vissza, hogy a vizsgált 28-ból 17 ország polgárainak többsége véli úgy, hogy Brüsszelben nem képviselik megfelelően az érdekeiket. A felmérés rávilágít továbbá arra, hogy az európai közvélemény szerint az átláthatóságot és az elszámoltathatóságot Brüsszelnek nemcsak a tagállamokkal, hanem saját magával szemben is meg kellene követelnie. Ennek megfelelően valamennyi tagország polgárainak többsége úgy véli, egyszerűbb és át-

Az alábbi állítások közül melyik áll közelebb az Ön véleményéhez? (%)

- A tagállamoknak kellene több hatalmuknak lennie az EU fölött
- Az EU-nak több hatalma kellene, hogy legyen a tagállamok fölött
- Nem tudja/Nem válaszol

EU27+Egyesült Királyság

láthatóbbá kellene tenni az Európai Unió működését – ezt az európai és a V4-es megkérdezettek 82, illetve a magyarok 81 százaléka támogatja. Dánia kivételével szintén valamennyi uniós tagállam válaszadóinak többsége úgy gondolja, hogy amennyiben krízishelyzetben Brüsszel nem lép időben, az uniós vezetőknek is vállalniuk kellene a politikai felelősséget, és távozniuk kellene.

Az Európai Unió jövőjével kapcsolatos egyik legfontosabb kérdés, hogy a tagállami szuverenitás védelme vagy a brüsszeli szervek hatásköreinek bővítése legyen a követendő irányvonal. A kutatás eredménye rámutat, hogy az uniós és brit megkérdezettek relatív többsége, 49 százaléka a tagállamoknak adna több hatalmat Brüsszel felett; a nemzeti szuverenitás iránti igény még erősebb a közép-európai térségben: Csehország lakosságának 71, Szlovákia állampolgárainak 69, Magyarország lakosainak 54 százaléka támogatja az erősebb nemzetállami kereteket a brüsszeli hatáskörbővítéssel szemben. Mindezek alapján kijelenthető, hogy a brüsszeli hatalomkoncentráció növelését célzó európai egyesült államok koncepció – az európai polgárok erős nemzetállami kötődése miatt – a politikai realitások körén kívül esik.

Mit árul el rólunk a járvány?

Egy ember életében legfeljebb két-három történelmi jelentőségű év akad, amely olyan mértékben hatással van kontinensek teljes lakosságának mindennapjaira, egzisztenciájára és kilátásaira, mint 2020 volt a koronavírus miatt. A járványhelyzet elleni küzdelem stratégiáiról egyelőre nem érdemes mérleget vonni, hiszen a pandémia továbbra is hozhat nehéz hónapokat.

Néhány tanulság azonban már levonható az előző év tapasztalatai alapján.

A politikával foglalkozók időnként hajlamosak figyelmen kívül hagyni: az emberek szemében a kormányzás célja, hogy hozzásegítsék őket valódi problémáik megoldásához. Ez a probléma tavaly a koronavírus volt, annak minden egészségügyi és gazdasági következményével. A kutatás szerint az európai emberek 84 százaléka számára a járvány aggasztó, a fertőzés által legsúlyosabban érintett országokban pedig a 90 százalékot is megközelítette ez az arány – ez az öt legmagasabb fertőzésszámmal bíró tagállam, vagyis Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Németország és Belgium átlaga. A vírusszeptikusok nem mehetnek tartósan szembe a józan ésszel, a többség alapvetően a saját szemének hisz, és azt látja, hogy a járvány hatással van a munkánkra, az egészségünkre, a társas kapcsolatainkra. E valódi kérdések szerepét tavaly nem sikerült felülírni más ideológiai vagy elméleti vitákkal.

A felmérés eredményeinek tanúsága szerint a lakosság többnyire reális elvárásokat fogalmaz meg, és tisztában van saját felelősségével is. A járvány – és nyomában a gazdasági visszaesés – hatására nem omlott össze a politikai bizalom szerte a kontinensen. Az itt élők alapvetően elfogadták, hogy a vírus velünk van, és a cél, hogy a lehető legjobb állapotban jussunk túl rajta. Azokban az országokban, ahol látszott a kormányzati cselekvőképesség, a nehézségek ellenére is megmaradt a bizalom, és csak ott kerültek többségbe az elégedetlenek, ahol az elhibázott vagy lassú lépések eredményeképp az átlagosnál súlyosabb járványhelyzet alakult ki, ilyen például Belgium, Spanyolország és Svédország.

A járvány egészségügyi és gazdasági következményeinek kezelésétől függetlenül általánosságban is igaz, hogy az európaiak elégedettebbek voltak saját kormányukkal, mint az Európai Unió vezetésével. Árulkodó, hogy sokan véleményt sem tudnak alkotni az EU tevékenységéről, a leginkább érintett országokban pedig kisebbségbe kerültek azok, akik szerint Brüsszel „kiválóan” vagy „inkább jól” teljesített a pandémia alatt. A járvány által leginkább sújtott tagállamokban a válaszadók 55 százaléka volt elégedetlen azzal, ahogyan Brüsszel kezeli a koronavírus-helyzetet. Ez az átlag a teljes Európai Unióban kisebb: 44 százalék.

Kérem, értékelje az EU alábbi területen végzett tevékenységét! (%)

3. ábra

Koronavírus-járvány kezelése

● Kiváló ● Jó ● Gyenge ● Nem tudja/Nem válaszol

Az öt legmagasabb fertőzésszámmal rendelkező uniós tagország átlaga
(Franciaország, Spanyolország, Olaszország, Németország, Belgium)

Forrás: Századvég, Európa Projekt, 2020

Hogy milyen járványügyi, gazdasági tendenciákat hoz a 2021-es év, egyelőre nehéz látni. Az emberek talán lassabban változnak, és ezekkel az alapvető, a politikára is hatással lévő tulajdonságokra, elvárásokra a jövőben is építeni lehet.

A liberális népesedéspolitika csődjé

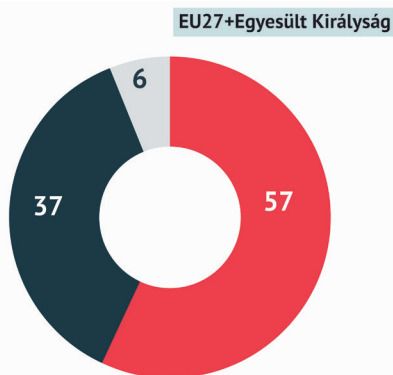
A nyugat-európaiak többsége 2016-ban még elfogadta azt a narratívát, hogy az illegális bevándorlók többsége menekült, 2020-ban már csak 37 százalékuk gondolta így. A változás elsődleges oka a realitásérzék erősödése. Az Eurostat adatai szerint 2019-ben mintegy 3 millió tartózkodási engedélyt adtak ki EU-szerte harmadik országokból származó személyeknek, amelyből 1,2 millió esetében a fő ok a munkavállalás volt.¹

A menekültválság-narratíva hosszú regnálása mindenekelőtt a „menekült” és a „gazdasági bevándorló” kategória összemosásának tulajdonítható. Ennek célja a nyugat-európai célszörzörök lakosságának érzékenyítése volt egy olyan folyamat közepette, amely társadalmak civilizációs és

Ön szerint az alábbiak közül melyik állítás jellemzi legjobban a jelenlegi helyzetet? (%)

4. ábra

- A legtöbb bevándorló gazdasági céllal, illetve a szociális juttatások miatt jön az EU-ba
- A legtöbb bevándorló azért jön az EU-ba, mert nincs biztonságban anyaországában

Forrás: Századvég, Európa Projekt, 2020

¹ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/DDN-20201127-2>

szociális alapjait rengeti meg. A gazdasági migráció ugyanis nem történhet illegális csatornákon keresztül anélkül, hogy a származásra és a képzettségre vonatkozó adatok hitelességét ellenőriznék. 2020-ra a nyugat-európaiak többsége rájött, hogy a „menekültválság” szlogen szavatossága lejárt.

Míg a migráció jellegének megítélésében közeledtek az álláspontok, a kvóta kérdésében a korábbi évekhez képest is tovább erősödtek a véleménykülönbségek Európa volt szocialista és nyugati országai között. Az önmagukat politikai menekültként aposztrofáló migránsok tekintélyes része foglalkoztatásra alkalmatlan, s valójában a szociális ellátórendszert terheli. A képzetlen migránsok a társadalom leggyengébb szegmensei, jellemző az adófizetést elkerülő, illegális foglalkoztatásuk, továbbá, hogy bűnszervezetekbe vonják be őket. Vészjósló tendenciát jeleznek az Eurostat adatai, amelyek szerint 2019-ben az unió 27 tagállamában a 20–64 éves korosztály munkanélküliségi rátája az őshonos népesség körében 6 százalék, az EU-n kívül születettek esetében ennek a kétszerese, 12,3 százalék volt.²

A tavalyi felmérés meglepő egyetértést mutatott a keresztény kultúra, az őshonos családok támogatásának és a gyermekvállalás ösztönzésének a megítélésében, a válaszadók biztos többsége mind a nyugati, mind a keleti tagállamokban elismerte kiemelkedő fontosságukat. Az utóbbi öt évben a zsidó és keresztény épületekkel és jelképekkel szemben valóságos erőszakhullám söpört végig Nyugat-Európán. Rendőrségi források szerint 2019-ben az EU-ban több mint háromezer támadás történt őshonos vallási szimbólumok ellen. Franciaországban átlagosan naponta három, Németországban napi két ilyen támadás történt templomok, iskolák, temetők, műemlékek, hívők és egyházi személyek ellen.³

Az Eurostat adatai szerint 2010 és 2016 között a nem muszlim európai népesség 1,7 millió fővel csökkent, a muszlimok lélekszáma Európában a gyermekvállalással 2,9 millió, a migráció révén pedig 3,5 millió fővel növekedett.⁴

² https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migrant_integration_statistics_%E2%80%93_labour_market_indicators; valamint: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics#Unemployment_in_the_EU_and_the_euro-area

³ <https://www.gatestoneinstitute.org/15366/europe-anti-christian-attacks>

⁴ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Residence_permits_-_statistics_on_first_permits_issued_during_the_year&oldid=456573, valamint <https://www.pewforum.org/2017/11/29/europes-growing-muslim-population/>

A családegyesítés önmagában évente mintegy 800 ezerrel emelte a bevándorlók lélekszámát, 11 tagállamban pedig a leggyakoribb ok volt a tartózkodási engedélyek kiadására.⁵ Ha e tendenciák folytatódnak, azaz a bevándorlás közepes vagy magas intenzitású marad, a muszlimok lélekszáma 2050-re a jelenleginek akár a kétszeresére is nőhet – az őshonos lakosság fogyásával párhuzamosan.

A 2020 őszén Franciaországban és Ausztriában elkövetett merényletek minden bizonnyal tovább erősítették az emberekben a bevándorlás okozta veszélyérzetet, ezzel összefüggésben pedig azt, hogy szükség van a kulturális gyökerek megőrzésére.

Betelepítés helyett gyermekvállalás

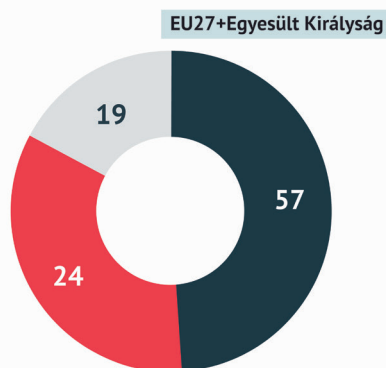
A család évezredes tartópillére minden társadalomnak, ezzel együtt az utóbbi évtizedekben vita tárgya, hogy az előregedő társadalom fiatalítása elérhető-e a vállalt gyermekek számának növekedésével, vagy inkább a

Ön inkább egyetért vagy inkább nem ért egyet az alábbi javaslattal? (%)

5. ábra

A népességsökkenés problémáját nem bevándorlással, hanem a születendő gyermekek számának növelésével kell megoldani.

- ☒ Inkább egyetért
- ☐ Inkább nem ért egyet
- ☐ Nem tudja/Nem válaszol

Forrás: Századvég, Európa Projekt, 2020

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Residence_permits_-_statistics_on_first_permits_issued_during_the_year&oldid=456573

bevándorlásnak kell nagyobb teret engedni. A Századvég kutatása alapján az európai polgárok többsége inkább a család intézménye mellett elkötelezett – 91 százalékuk életében általában fontos szerepet tölt be, sőt 81 százalékuk az állami segítségnyújtást is „inkább fontosnak” vagy „nagyon fontosnak” tartja.

A kontinensen tapasztalt népességfogyás meghatározó kérdés, vele együtt pedig az is, hogy a vonatkozó gazdasági nehézségeket, például a munkaerőhiányt miként kell kezelni. Az európai országok eltérő bevándorláspolitikai múlttal bírnak, és a nyugat-európai politika általánosságban a bevándorlás ösztönzésében látja a problémák megoldását évtizedek óta. A kutatásban megkérdezettek több mint kétharmada, 69 százaléka, a Visegrádi Együttműködés polgárainak pedig bő háromnegyede, 78 százaléka azonban a belső erőforrásokra támaszkodna, illetve a helyi családok támogatását részesítené előnyben a migráció helyett. Ez az arány egyedül Luxemburgban alacsonyabb a népesség felénél: 47 százalék. Az európai megkérdezettek 57 százaléka, a V4-országok válaszadóinak 72 százaléka úgy vélekedik, hogy a demográfiai nehézségeket a születendő gyermekek számának növelésével kell orvosolni. Egyedül az írek és a britek esetében igaz, hogy relatív többségük a bevándorlás ösztönzésében látja a megoldást. Mekkora is lenne az ideális gyermekszám az európaiak szerint? A 28 ország polgárainak 87 százaléka kíván gyermeket vállalni, és mindössze 5 százalékra tehető azok aránya, akik gyermek nélkül képzelik el a jövőjüket. A gyermekvállalási kedv a visegrádi államok polgárai körében még kimagaslóbb: 91 százalék.

Ön szerint kell-e segíteni a fiatalokat abban, hogy minél előbb vállalhassanak gyereket? (%)

6. ábra

☒ Igen ☐ Nem ☐ Nem tudja/Nem válaszol

Forrás: Századvég, Európa Projekt, 2020

A szükséges körülmények megteremtésével kapcsolatban az európaiak fele, a visegrádi országok válaszadóinak bő kétharmada, 69 százaléka szerint segíteni kell a fiatalokat a mielőbbi gyermekvállalásban.

Az európaiak reálistan gondolkodnak a klímacélok megvalósításáról

Ugyan 2020-ban a koronavírus-járvány részben háttérbe szorította a károsanyag-kibocsátás elleni küzdelem körüli vitákat, az utóbbi években egyre nagyobb szerepet kapott a klímaváltozás témája az európai politikában és közbeszédben.

Az Európai Tanács decemberi ülésén elfogadta az Európai Bizottságnak a 2030-as éghajlatvédelmi célszám emelésére vonatkozó javaslatát, így a közösségnek 40 helyett 55 százalékkal kell majd csökkentenie kibocsátását az 1990-es évhez képest. Ehhez a következő időszakban a kormányfőknek meg kell egyezniük a tagállami szintű célokról.⁶

A tanácsnak két elvi kérdésben kell döntenie. Az egyik, hogy a vezetők a tagállami célszámok meghatározásában a közösségi vállalás potenciális sérülése árán megmaradnak-e a gazdasági és társadalmi realitásoknál, vagy ambiciózus, de várhatóan magas társadalmi költségű célokat tűznek ki.

A másik dilemma, hogy a beavatkozás költségeit miként allokálják a tagországok között; a szennyező fizet elv alapján a nagyobb szennyezők nagyobb terheket viseljenek-e, vagy a költségek – szolidaritási megfontolásból – egyenlően oszoljanak meg a tagállamok között.

A kutatás eredményei alapján az európaiak 56 százaléka inkább a reális célokat támogatja, amelyek megvalósítása nem okoz jelentős terheket a polgárok számára. Mindössze 35 százalék preferálna drasztikusabb irányokat, akár jelentős jóléti veszteségek árán. A reális célokat kitűző, pragmatikus válaszadók aránya valamennyi visegrádi országban meghaladta az európai átlagot: Csehországban az emberek 68, Lengyelországban és Szlovákiában 61, Magyarországon 74 százaléka e kategóriába sorolható. A közel háromnegyedes magyarországi többség – Lettországgal holtversenyben – a legnagyobb arány. A kérdés leginkább a ciprusiakat és az olaszokat osztja meg, náluk egyenlő mértékben támogatják a két megkö-

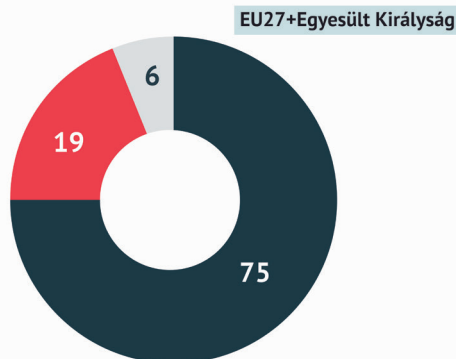
⁶ <https://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/european-council/2020/12/10-11/>

zelítést. Minden más vizsgált országban a reális célokat támogatók tábora volt nagyobb.

Vannak, akik azt mondják igazságos klímaegyezményre van szükség, ami figyelembe veszi hogy a legnagyobb szennyező országoknak kell a nagyobb terhet viselniük, mások szerint erre nincs szükség, mindenkinek ugyanolyan mértékben kell viselnie a terheket, a kisebb tagállamoknak is. Ön melyikkel ért inkább egyet? (%)

7. ábra

- ☒ Olyan megoldás kell, ahol a legnagyobb szennyezők több terhet is viselnek
- ☐ Olyan megoldás kell, ahol minden tagállam azonos terhet visel
- ☐ Nem tudja/Nem válaszol

Forrás: Századvég, Európa Projekt, 2020

A második dilemmával, a méltányosság kérdésével kapcsolatban az eredmények rámutattak: összeurópai konszenzus van a kibocsátásokkal arányos teherviselésről. Az európaiak 75 százaléka szerint a klímaegyezményben érvényesíteni kell a szennyező fizet elvét. Az Európai Unió tagállamainak egyharmadában – köztük Magyarországon – az emberek legalább 80 százaléka inkább a szennyezés mértékével arányos teherviselést tartaná igazságosnak. Ez az arány még a leginkább megosztott Dániában és Máltán is meghaladja a kétharmadot: 67 és 68 százalék.

A felmérésről:

Az Európa Projekt (az Egyesült Királyság kilépése előtt: Project 28) az unió tagállamaiban és időszakonként a csatlakozni szándékozó országok körében készített közvélemény-kutatás. A 2020-as felmérés módszertana: reprezentatív, nagy mintás kutatás 30 ezer fő megkérdezésével, Európa 30 országában (EU27, Egyesült Királyság, Norvégia, Svájc). A cikkben közölt adatok az EU 27 tagállamára és az Egyesült Királyságra vonatkoznak. Az adatfelvétel során a CATI (computer-assisted telephone interviewing) módszert alkalmazták. Az összesített eredményeket az országok lakosságszáma alapján súlyozták. Az adatfelvétel ideje: 2020. szeptember 7. – október 15.